

Förslag Nationell förvaltningsplan för vildsvin

Gäller 2020 - 2025

Version 190916 Remiss

FÖRSLAG

FÖRSLAG

Beställningar

Ordertel: 08-505 933 40

E-post: natur@cm.se

Postadress: Arkitektkopia AB, Box 110 93, 161 11 Bromma

Internet: www.naturvardsverket.se/publikationer

Naturvårdsverket

Tel: 010-698 10 00 Fax: 010-698 16 00

E-post: registrator@naturvardsverket.se

Postadress: Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Internet: www.naturvardsverket.se

ISBN 978-91-620-0000-0

ISSN 0282-7298

© Naturvårdsverket 2000

Tryck: Arkitektkopia AB, Bromma 2000

Omslag: bild / illustration

Förord

Riksdagen beslutade i april 1987 att vildsvin ska anses vara en naturlig del av den svenska faunan.

Vildsvin är en jaktlig resurs som ger klimatsmart kött. Vildsvinens födosök medför skador på jordbruket och ger upphov till trafikolyckor. Vidare har under de senaste åren afrikansk svinpest (ASF) spridit sig i stora delar av Europa. Det finns en risk att sjukdomen även kommer till Sverige. Allt detta innebär utmaningar för viltförvaltningen.

På regeringens uppdrag beslutade Naturvårdsverket 2010 om en nationell förvaltningsplan för vildsvin som ett stöd för länsstyrelsernas regionala arbete med vildsvin. Under de snart tio år som den nationella förvaltningsplanen funnits har antalet vildsvin ökat och finns numera från södra Sverige upp till Dalälven och vidare norrut längs östersjökusten.

Naturvårdsverkets reviderade nationella förvaltningsplan för vildsvin är fortsatt ett stöd i framtagande av länsstyrelsens regionala förvaltningsplaner och riktlinjer och ett viktigt underlag när Viltförvaltningsdelegationer fastställer länens förvaltning av vildsvin. Förvaltningsplanen förenklar samverkan mellan myndigheter som kan komma att behöva hantera frågor om vildsvin gemensamt. I jämförelse med förvaltning av älg och kronhjort är myndigheter mindre involverade i vildsvinsförvaltningen. Ansvaret ligger i första hand hos markägare och jakträttshavare därför är det viktigt med lokala förvaltningsstrategier/planer, som bygger på regional och nationell förvaltningsplan.

Regeringen gav 2015 Naturvårdsverket uppdraget att utforma en vision och strategi för svensk viltförvaltning (Strategi för svensk viltförvaltning). Enligt strategin är viltet en gemensam resurs som behöver förvaltas gemensamt, i dialog och samverkan mellan olika intressen. Strategin har varit en av utgångspunkterna under utarbetandet av denna förvaltningsplan.

Under framtaget av denna förvaltningsplan har samverkan skett med Livsmedelsverket och Jordbruksverket samt att det Nationella klövviltsrådet har informerats om det pågående arbetet.

Stockholm xx xx 2019

Förord underskrivet av Gd/Avdelningschef/Enhetschef

Namn

Chef Avdelning

Innehåll

1.	INLEDNING	4
2.	BAKGRUND	5
3.	SYFTE	6
4.	ADAPTIV FÖRVALTNING	7
5.	KUNSKAP	8
5.1.	Biologi	8
5.2.	Avskjutningsstatistik	8
5.3.	Trafikolyckor med vildsvin inblandade	9
5.4.	Skador i jordbruk	11
6.	MÅLSÄTTNING	12
7.	ÅTGÄRDER	13
7.1.	Ansvar	13
7.2.	Lokal målstyrd vildsvinsförvaltning	13
7.3.	Minska tätheten med jakt	14
7.3.1.	Jakt och jaktmetoder	14
7.3.2.	Utfodring och fodermedel	17
7.3.3.	Åtel	18
7.4.	Ökad motivation för jakt	18
7.4.1.	Vildsvinkött som livsmedel	18
7.4.2.	Samverkan	19
7.4.3.	Hjälpmiddel för jakten	19
7.4.4.	Arrendeavtal	19
7.5.	Skadeförebyggande åtgärder	19
8.	ÖVERVAKNING	21
9.	UTVÄRDERING	22
10.	ORDFÖRKLARINGAR	23
11.	KÄLLFÖRTECKNING	24

12. BILAGOR	25
Bilaga 1 Historik, biologi och sjukdomar	26
Historik och utbredning	26
Biologi	26
Vildsvin och rovdjur	28
Sjukdomar hos vildsvin	29
Vildsvin och ekosystemtjänst	31
Bilaga 2 Livsmedelsäkerhet	34
Cesiumhalt i vildsvinskött	34
Bly i ammunition	36
Bilaga 3 Vägledning avseende jaktlagstiftning	37
Jakträtten och vildsvin	37
Jakttider	37
Allmän jakt	37
Jakt med hund	37
Skyddsjakt - I syfte att förebygga skada	38
Skyddsjakt på myndighetsinitiativ – tvångsjakt	38
Skyldighet att rapportera	39
Övrig lagstiftning avseende förvaltning av vildsvin	39
Utfodring	39
Jägarens egna direkta leveranser av vildsvin	40
Animaliska biprodukter från jakt	40
Bilaga 4 Godkända fångstredskap för vildsvin	42
Fångstredskap som får användas i Sverige	42
Bilaga 5 Myndigheter och intresseorganisationer i vildsvinsförvaltningen	43

1. Inledning

Denna förvaltningsplan för vildsvin är i första hand en vägledning, att i samverkan, ta fram regionala förvaltningsplaner/riktlinjer och lokala förvaltningsstrategier/planer.

Vildsvin måste förvaltas på ett hållbart sätt, vilket innebär att ekologiska, ekonomiska, kulturella och sociala aspekter vägs in i förvaltningen. Utöver nationella mål, förvaltningsmetod och åtgärder innehåller förvaltningsplanen för vildsvin även ett avsnitt med fakta om vildsvin samt en sammanställning av den lagstiftning som styr förvaltningen. Avsikten med dessa avsnitt är att skapa förståelse för de åtgärder som finns tillgänglig för förvaltningen.

Den långsiktiga effekten är att uppnå en kontrollerad vildsvinspopulation för att minska skador på gröda och mark samt antal viltolyckor med vildsvin inblandade. En annan önskad effekt är att genom ökad kunskap om vildsvin, ex utbredning och täthet, öka beredskapen vid ett eventuellt utbrott av afrikansk svinpest eller annan sjukdom.

I Sverige är det markägaren som i grunden äger jakträten. Motiverade och aktiva jägare är en förutsättning för en väl fungerande viltförvaltning. Det är därför nödvändigt med en väl fungerande samverkan mellan de aktörer som påverkar vildsvinsstammen (se bilaga 5). För att på bästa sätt förverkliga förvaltningen anpassas den till rådande lokala förutsättningar samtidigt som den ska vara adaptiv, det vill säga anpassa sig till nya eller förändrade förhållanden.

2. Bakgrund

Naturvårdsverket redovisade 2007 regeringsuppdraget ”Framtida Vildsvinsförvaltning”. Redovisningen beskriver vildsvinsstammens snabba tillväxt jämfört med andra klövvilt i Sverige och behov av gemensamma förvaltningsinsatser (Myndigheter och intresseorganisationer, bilaga 5). Vidare förordades då en generös tillämpning av jaktlagstiftningen beträffande användning av belysning, bildförstärkare och andra jaktmedel vid jakt efter vildsvin. Dessutom konstaterades att det saknades kunskap om hur man genomför inventeringar av såväl vildsvinspopulationen (storlek, rapportering av fällda vildsvin m.m.) som skador i jordbruket (omfattning, typ och totalkostnad).

Regeringen beslutade 2009 om att tillåta att använda belysning vid vildsvinsåtel. Vidare uppdrog regeringen till Naturvårdsverket att utarbeta en Nationell förvaltningsplan för vildsvin samt riktlinjer för en generös tillämpning vid länsstyrelsernas prövning av ansökan om att använda bildförstärkare och andra hjälpmedel. Naturvårdsverket utfärdade 2009 rekommendationer vid prövning av ansökan om tillstånd att använda bildförstärkande riktmedel samt vägledning för belysning av vildsvinsåtel. Vidare redovisade Naturvårdsverket 2010 en Nationell förvaltningsplan för vildsvin (kunskapsunderlag för länsstyrelsernas regionala förvaltningsplaner eller riktlinjer).

Under 2012 - 2015 presenterade de flesta länsstyrelser, där vildsvin förekommer, förvaltningsplaner eller riktlinjer för förvaltning av vildsvin i enlighet med Förordning (2009:1474) om viltförvaltningsdelegationer.

Med anledning av vildsvinsstammens utveckling finns det ett ökat behov av tidsatta nationella resultatmål och dessa utgör en viktig del i denna reviderade nationella förvaltningsplan för vildsvin.

3. Syfte

Syftet med denna förvaltningsplan är att den utgör ett stöd i förvaltningen av den svenska vildsvinspopulationen. Detta gäller bl a vid framtagande av regionala förvaltningsplaner och vid utarbetandet av lokala förvaltningsstrategier och målsättningar. Planen är också ett stöd för samverkan mellan myndigheter som kan komma att behöva hantera frågor gemensamt t ex i händelse av sjukdomsutbrott.

Den långsiktiga effekten som uppnås med en aktiv förvaltning av vildsvin är en hållbar och kontrollerad vildsvinspopulation där skador på gröda och mark samt viltolyckor med vildsvin inblandade minskar.

FÖRSLAG

4. Adaptiv förvaltning

Av central betydelse för en framgångsrik vildsvinsförvaltning är att förvaltningen är ständigt öppen för förändringar. Att anpassa sig till nya eller förändrade förhållanden innebär att förvaltningen är adaptiv. Huvudtankarna i adaptiv förvaltning illustreras oftast i form av en cirkel, som en process i flera steg, se figur nedan. En framgångsrik vildsvinsförvaltning bygger på att vara lyhörd för förändring på en rad områden som t ex: stammens täthet, sammansättning av populationen, omfattning av skador i gröda och på mark samt trafikolyckor med vildsvin inblandade. Detta gäller för såväl nyttjare som brukare i viltförvaltningen. Andra faktorer av vikt är också jaktmetoder, jaktfrekvensen och eventuell utfordring av vildsvin

Bild 1. Vildsvinsförvaltning utgår från en adaptiv förvaltning.

5. Kunskap

5.1. Biologi

För en beskrivning av vildsvinens biologi se bilaga 1 Historik, biologi och sjukdomar.

5.2. Avskjutningsstatistik

Enligt Viltdatas avskjutningsstatistik har antalet skjutna vildsvin ökat från drygt 300 fällda vildsvin år 1990 till ca 115 000 år 2017. I en motsvarande jämförelse med älg fälldes det nästan 130 000 älgar 1990 och ca 85 000 år 2017. Se bild 2.

En viktig förändring under de senaste 10 åren är att det idag fälls betydligt fler vildsvin än älgar och utvecklingen går mot att det om några år fälls dubbelt så många vildsvin som älgar. I en jämförelse med älg är det också värt att notera att vildsvinen förekommer i högre täthet och dessutom finns vildsvin på knappt hälften av landets yta till skillnad mot älg som finns över hela landet (förutom Gotland).

Avskjutning: Avskjutning vildsvin och älg nationellt 1990–2017

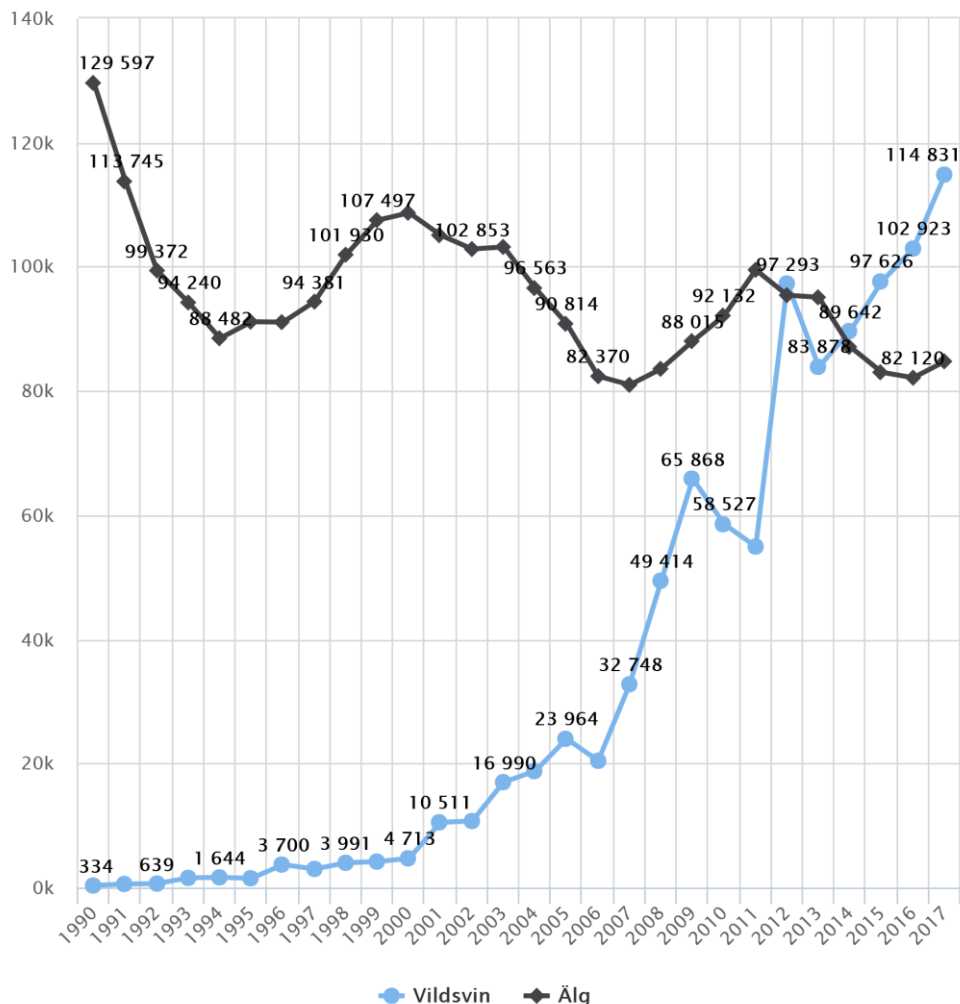

Bild 2. Diagram över avskjutning av älg och vildsvin

Källa: <https://rapport.viltdata.se/statistik/>

5.3. Trafikolyckor med vildsvin inblandade

En viktig fråga redan 2007 i Naturvårdsverkets redovisning av regeringsuppdraget var den snabba ökningen av trafikolyckor med vildsvin inblandade. Detta medförde att Naturvårdsverket i den nationella förvaltningsplanen för vildsvin 2010 bifogade en särskild bilaga upprättad av Rikspolisstyrelsen med behov av olika insatser. Samma år bildades Nationella viltolycksrådet för att i samarbete med berörda myndigheter verka för att förebygga viltolyckor och på bästa sätt minska lidandet för trafikskadat vilt. Sedan dess har Trafikverket, Polisen, Naturvårdsverket och länsstyrelserna tillsammans med ett antal intresseorganisationer arbetat med

informationskampanjer till bilister, utbildning av eftersöksjägare samt utvecklat regionala viltolycksråd. Trafikverket har på olika sätt arbetat för omfattande och viktiga insatser beträffande i första hand förebyggande åtgärder såväl avseende befintligt vägnät (säkra viltövergångar/passager) som i planering av nybyggnad och omläggning av vägar. I skadeförebyggande arbete avseende trafikolyckor med klövvilt inblandade har Naturvårdsverket så sent som 2018 belyst frågan om klövvilts rörelsemönster i landskapet i *Vägledning om klövvilt och grön infrastruktur*.

Viltolyckor fortsätter att vara ett stort problem. Den totala kostnaden för viltolyckor har fördubblats under de senaste fem åren och uppgick 2018 till 5 miljarder svenska kronor, varav 1 miljard avser spårbunden trafik. Vildsvinsolyckornas andel av kostnaden är nu lika stora som älgolyckornas.

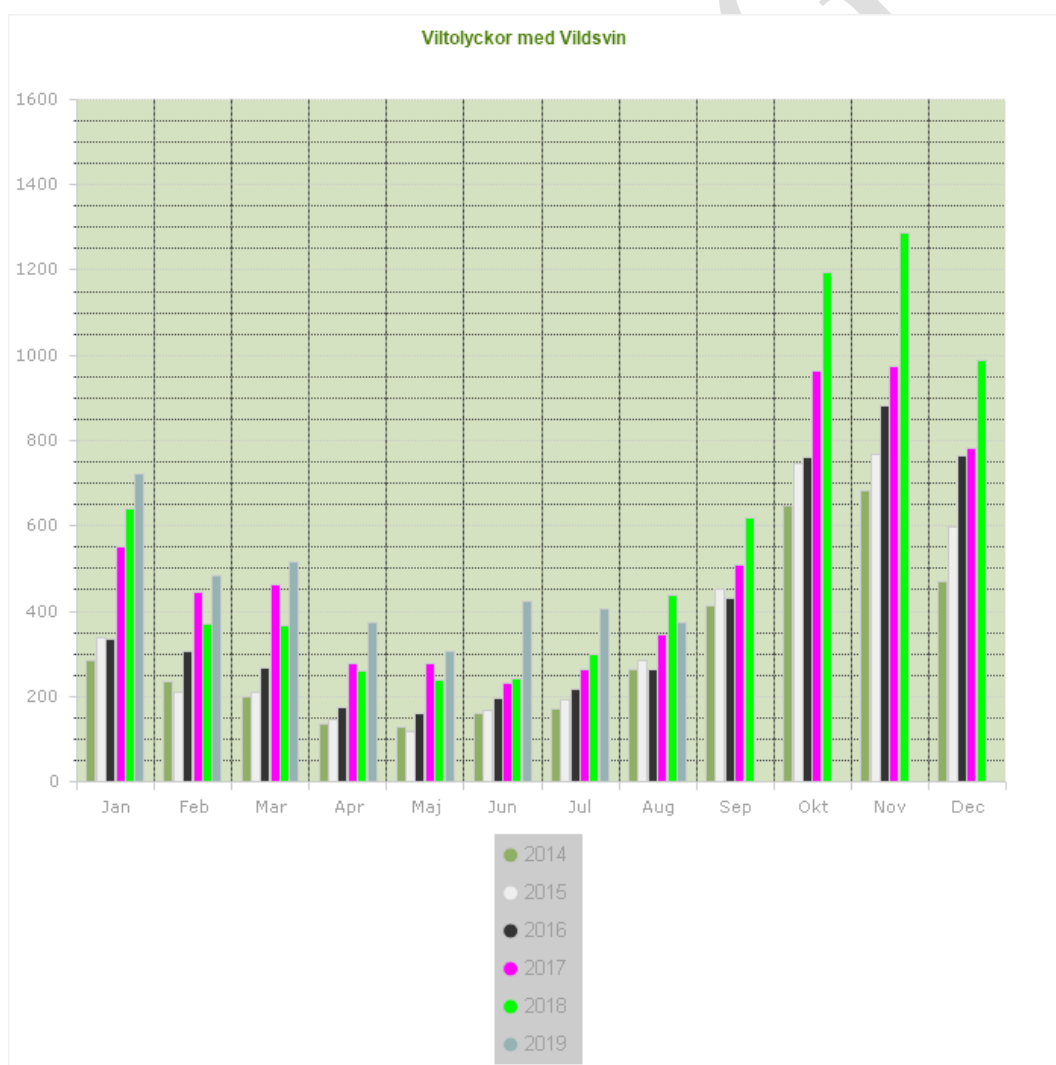

Bild 3. Stapeldiagram över antal trafikolyckor med vildsvin inblandade, 2014 tom 26 augusti 2019.

Källa: Nationella Viltolycksrådet, www.viltolycka.se

5.4. Skador i jordbruk

Vildsvin orsakar skador i jordbruket genom betning, bökning och nedtrampning vilket leder till stora kostnader för de som drabbas. När vildsvin började sprida sig under 1990 talet var det främst specialgrödor som potatis och morötter som var utsatta. Efterhand som vildsvinen ökade i antal och utbredning blev skadorna på spannmål och vallodling större. Ett problem är också att det ensilerade fodret kontamineras med jordbakterier vilket kan få negativa följder för produktionsdjuren. Andra negativa följder och kostnader uppstår när jordbruksmaskiner skadas som en följd av uppbökad jord.

Kostnaden för vildsvinsskador för hela landet beräknades vara mer än 1 miljard kronor år 2015 (SLU 2016:10). Regionalt kan skadorna vara mycket stora och 2009 hade jordbruket i Södermanlands län en kostnad på 135 kr per hektar som en följd av de skador vildsvin orsakar vilket motsvarar 17 300 miljoner kronor för hela länet (JBV 2010:26)

Det är ibland svårt att fastställa skadeorsak och skadegörande art varför det krävs kunskap om vildsvinens generella beteenden, individuella variationer och avvikelser samt andra skadeorsaker för olika grödor. På uppdrag av Naturvårdsverket presenterade Viltskadecenter (SLU) 2010 rapporten *Besiktning av skador på grödor orsakade av vildsvin*. Rapporten är en vägledning för länsstyrelsernas besiktningsmän att metodiskt skilja skador orsakade av vildsvin från skador orsakade av annat vilt, i första hand andra arter av klövvilt men också stora fåglar

6. Målsättning

Den övergripande nationella målsättningen för vildsvinsförvaltning är:
En hållbar, kontrollerad och frisk population av vildsvin, anpassad till regionala och lokala förutsättningar.

Resultatmål

- 1) *2025 har antalet viltolyckor med vildsvin inblandade blivit färre än 3000 per år.*
- 2) *2025 har skadekostnader i jordbruket halverats till mindre än 500 miljoner kronor per år.*
- 3) *2025 har skador minskat på enskilda och offentliga anläggningar så som trädgårdar, idrottsanläggningar och kyrkogårdar.*

Åtgärds mål

Insatser för åtgärds målen bidrar till förändringen i resultatmålen

- 4) *2025 är vildsvinskött i större utsträckning en del av det kött som finns i handeln och som serveras i offentlig sektor.*
- 5) *2023 är samverkan etablerad och är ett naturligt arbetssätt för förvaltande aktörer.*

Förutsättningar

Förutsättningar för att följa och mäta det övergripande målet med underliggande resultatmål är att ha indikatorer och mätetal att följa upp. För det krävs det i första hand kunskap om hur många vildsvin det finns i ett område och möjlighet att identifiera och mäta den inverkan vildsvinen har på jordbruksfastigheter.

- 1) *Ta fram metoder för inventering av vildsvinspopulationens täthet inom lokala förvaltningsområden.*
Ansvarig: Naturvårdsverket
- 2) *Ta fram metoder för inventering av vildsvinsorsakade skador på jordbruksfastigheter.*
Ansvarig: Naturvårdsverket
- 3) *Se över lagstiftning för förenklad hantering av vildsvinskött.*
Ansvarig: Regeringen
- 4) *Se över infrastruktur för förenklad hantering av vildsvinskött.*
Ansvarig: Livsmedelsverket/Jordbruksverket

7. Åtgärder

I detta kapitel föreslås åtgärder för att uppnå resultatmålen 1, 2 och 3 (se kap 6). Vidare beskrivs juridiska förutsättningar för att bedriva vildsvinsjakt.

7.1. Ansvar

På regional nivå är det Viltförvaltningsdelegationens som beslutar om övergripande riktlinjer för skötsel av vildsvinstammen. Dessa riktlinjer utgör grunden för den regionala förvaltningen av vildsvin. Den nationella förvaltningsplanen för vildsvin är till ledning i detta arbete.

På lokal nivå, med utgångspunkt i länsstyrelsens målsättning, är det markägare och jägare som tillsammans ansvarar för att lokal förvaltningsstrategi/plan inklusive förvaltningsmål utarbetas, förankras och uppfylls. Förankringsprocessen säkerställs i respektive Viltförvaltningsdelegation. De regionala och lokala målen när det gäller stammens täthet och avskjutningsmål säkerställer tillsammans att de nationella resultatmålen uppfylls. De regionala och lokala förvaltningsmålen sätts utifrån variationer i de naturliga förutsättningarna, strukturen i jordbruket, landsbygdsnärningar i övrigt och befintlig infrastruktur.

Naturvårdsverket ansvarar för att skapa förutsättningar för att ta fram metoder för inventering av såväl vildsvinspopulationer som skador på jordbruksfastigheter orsakade av vildsvin.

7.2. Lokal målstyrd vildsvinsförvaltning

För att uppnå de resultatmålen med önskade effekter är det av vikt att upprätta långsiktiga förvaltningsplaner på regionalnivå respektive förvaltningsstrategier/planer på lokal nivå. Nedan följer moment att genomföra för att skapa plan/strategi utifrån en adaptiv förvaltning (se bild 1 på sid 7).

1) Kunskap

Kunskapsinsamling,
ta tillvara tillgänglig kunskap och
lär av andra, studera och lär av de lokala förutsättningarna samt
värdera de skadeförebyggande åtgärderna

2) Målsättning

Bestäm hur många vildsvin som ska skjutas samt var samt ange
andel vuxna och deras kön.

3) Åtgärder

Klarlägg och utveckla jaktmetoderna,

utbilda och informera för ökad måluppfyllelse,
gör en samverkans- och kommunikationsplan och
villkora i jakträttsavtal för att stimulera måluppfyllelse.

4) Övervakning

Inventera för att fastställa stammens storlek och
kartlägg skadornas uppkomst och omfattning,

5) Utvärdering

Utvärdera både löpande och årsvis och
dokumentera för att sedan använda erfarenheterna för att revidera
och förbättra planen respektive strategin.

7.3. Minska tätheten med jakt

Den viktigaste åtgärden för att reducera vildsvinens negativa effekter är att minska tätheten av vildsvin i de skadedrabbade områdena. Det åstadkoms genom ett generellt ökat jakttryck. Lokala behov och förutsättningar varierar, exempelvis är skador på jordbruket i vissa områden mycket stora och i andra områden mera begränsade. Även antalet viltolyckor varierar från en vägsträcka till en annan trots samma täthet i vildsvinspopulationerna. Skador förekommer också i andra miljöer som i trädgårdar, offentliga platser för rekreation eller liknande verksamhet. För att nå avsedd effekt med jakten är det viktigt med avskjutningsmål som är långsiktiga med tidsatta delmål.

Ett ökat jakttryck behöver i sig inte medföra att antalet fällda vildsvin ökar. Vildsvin har en hög anpassningsförmåga och kan välja att lämna befintlig hemvist på grund av den störning som ett höjt jakttryck innebär. Utöver jaktintensitet kan även olika jaktmetoder ge skilda effekter på hur vildsvinen rör sig inom ett område. Även tid på året påverkar val av jaktmetod för en framgångsrik jakt.

Det effektivaste sättet att reducera en vildsvinspopulation är att fokusera jakten på sugor och gyltor (reproduktiva hondjur), särskilt under perioden oktober till december. Under denna period har färre sugor smågrisar än under januari till maj. Det medför mindre risk att skjuta sugga som har smågrisar.

Förebyggande åtgärder, som avhåller vildsvinen från den energitillgång som jordbruksgrödorna utgör, är andra viktiga åtgärder. För att öka möjligheten till kontroll är det viktigt att inte utfordra vildsvin.

7.3.1. Jakt och jaktmetoder

För en effektiv jakt bör jaktmetoden anpassas till vildsvinens täthet och områdets förutsättningar när det gäller storlek, arrondering, ekologi och

näringsverksamhet. Ytterligare en faktor av betydelse är samverkan. Mindre markägare har svårt att påverka vildsvinsstammens utveckling om de inte samverkar med sina jaktgrannar.

Utöver att skjuta årsunge av vildsvin, dvs den kategori djur som står för tillväxten i en population vildsvin, krävs även att en betydande andel av de reproduktiva djuren (suggor och gyltor) fås. På så sätt läggs grunden till en minskning i både den befintliga populationen och i kommande års tillväxt.

VAKTJAKT OCH SMYGJAKT

För att reducera antalet vildsvin i ett område är det viktigt att jaga effektivt utifrån förutsättningar och tid på året. Samverkan och en gemensam målsättning över stora områden ökar möjligheterna att lyckas. Under växtperioden är det viktigt att veta var vildsvinen uppehåller sig för att kunna rikta jakten mot de grupper som orsakar skada på mark och grödor. Vaktjakt och smygjakt är lämpliga jaktformer vid denna tid. Jakten bör ske vid upprepade tillfällen och vara flexibel så att jakten kan fortsätta även om vildsvinen byter fält.

ÅTELJAKT

Åteljakt, där en foderspridare används för att lägga ut en mindre mängd foder vilket styr vildsvinen till en viss plats vid en viss tidpunkt, är effektivt under större delen av året. Under sommarmånaderna finns mer mat ute på åkermark varför åteljakt i skogen under denna period blir mindre effektivt. Vakjakt med åtel är ur förvaltningssynpunkt en bra jaktform, bland annat därför att jägaren har tid på sig att avgöra vilka djur som är lämpliga att fälla vilket ger säkrare skott. För att reducera vildsvinspopulationen är det viktigt att skjuta reproduktiva hondjur. Det utförs lämpligast i lugn och ro under åtel/vakjakt. Bästa tiden för en sådan selektiv jakt är under senhösten och vintern när kultingarna är avvanda och inte längre beroende av suggan, samt innan gräsningsperioden normalt infaller. Belyst åtel är ett effektivt jaktsätt, inte minst under den mörka snöfria årstiden. Åteljakt är i praktiken den enda jaktform som kan bedrivas på mindre markområden.

Metoden åteljakt kräver vissa investeringar och kontinuerligt underhåll och skötsel. Placering av en åtel kräver eftertanke och planering (se även avsnitt Jakt med fångstredskap). Den bör ligga på en plats som erbjuder säkert kulfång i alla aktuella skjutriktningar och vara placerad så att vildsvinen känner sig trygga både vid och på väg till åtelplatsen. Möjligheten för ett påskjutet vildsvin att fly in i besvärlig terräng bör så långt som möjligt vara begränsad.

Jakten kan med hjälp av åtelkamera effektiviseras i och med att jägaren kan lära sig vilka individer som besöker platsen vid specifika tidpunkter. Detta

underlättar när behov finns att öka jakttryck på suggor under perioden oktober-december.

DREVJAKT OCH TRYCKJAKT

Under hösten är större drevjakter och tryckjakter bra metoder om jakterna planeras och genomförs på rätt sätt. Här är det viktigt att jaga över stora områden. Om jaktområdet inte är stort nog har vissa jaktformer snarare den huvudsakliga effekten att problemen flyttas till ett annat område. Samordnad jakt över stora områden har i många fall varit effektiva. För att lyckas med drevjakt är det viktigt att använda flera olika hundekipage och att vildsvinen inte utsätts för mycket störning mellan jakterna. Det är viktigt att man redan på förhand noga har gått igenom och planerat var det är mest lämpligt att placera passen, samt tillsett att fria skjutgator finns.

JAKT MED HUND

När man använder hundar vid vildsvinsjakt är det viktigt att dessa inte är för skarpa och aggressiva eftersom detta kan resultera dels i att hundarna skadas eller till och med dödas av vildsvin, dels att hundarna skadar vildsvin och till och med dödar smågrisar. Det är mycket viktigt att inte använda hundar för vildsvinsjakt som driver annat vilt under dess förbudstid.

Svenska Kennelklubben (SKK) arbetar tillsammans med Svenska Jägareförbundet liksom Jägarnas Riksförbund med information till hundägare om att inte använda den typ av hundar som direkt attackerar vildsvin. De tre organisationerna har också deklarerat att den jaktform med packjakt (hundar i flersläpp) som ofta används i mellan- och södra Europa inte får bedrivas i Sverige.

Många har försökt skapa en idealisk vildsvinshund utifrån vissa raser eller korsningar av raser, men erfarenheterna hittills har visat att det snarare är individens egenskaper och hundförarens kompetens och avsatta tid för träning som ger de mest användbara hundarna.

FÅNGSTREDSKAP FÖR LEVANDE FÅNGST

Som ett komplement till andra jaktformer finns godkända fångstredskap för levande fångst av vildsvin upp till årsunge.

Naturvårdsverket genomförde 2010/11 en testverksamhet av fångstredskap för vildsvin och har därefter beslutat att godkänna tio olika fångstredskap, se bilaga 4. 2018 beslutade Naturvårdsverket om nya föreskrifter (NFS 2018:3) för användandet av fångstredskap.

Fällfångst av vildsvin bör i första hand utgöra ett komplement till andra jaktmetoder och framför allt användas vid akuta insatser för att minska eller eliminera skadeverkningar.

Att använda fångstredskap av olika slag i direkt anslutning till grödor för att skydda dem är sällan effektivt. Fångsten sker relativt tyst vilket innebär att om vildsvin går in i ett fångstredskap påverkas inte andra vildsvin som befinner sig i närområdet på samma sätt som vid skottlossning. Denna jaktform innebär inte samma skrämseffekt som jakt med skjutvapen.

Fångstredskap som kan ta enstaka eller några få vildsvin har som regel en begränsad populationspåverkan särskilt i förhållande till arbetsinsatsen. I vissa situationer t.ex. i närheten till tätort kan det ändå vara lämpligt särskilt om det handlar om att ta bort några enstaka skadegörande vildsvin där andra jaktmetoder av säkerhetsskäl inte är lämpliga.

SKYDDSJAKT – I SYFTE ATT FÖREBYGGA SKADA

Vid skyddsjakt på enskilds initiativ enligt Jaktförordningens bilaga 4 efter vildsvin finns ingen begränsning av jakttiden. Vildsvin som kommer in på gård eller i en trädgård och där kan orsaka skada eller annan olägenhet får jagas hela året. Vidare får vildsvin jagas för att förebygga skada på mark med jordbruksgrödor eller på mark som används till yrkesmässig trädgårdsodling om djuren där orsakar skada på grödor och odling. Det gäller också förande hondjur (suggor med smågrisar) som annars är fredade under hela året.

Om behov finns att genomföra en effektiv skyddsjakt kan länsstyrelsen ge tillstånd till användning av metoder som inte får användas vid normal jaktutövning som t.ex. jakt från motorfordon. Inriktningen är att ärenden som länsstyrelsen handlägger och som berör skyddsjakt behandlas skyndsamt.

Skyddsjakt måste planeras i samråd med lantbrukaren eftersom jakt i växande gröda ger upphov till trampskador och skador när ett skjutet vildsvin transporteras ut från åkern. Sådana skador kan annars föranleda anspråk på skadestånd. I allmänhet behövs också andra former av medverkan från jordbrukaren för att förbereda och underlätta jakten, t.ex. röjning av en kantzon för att minska behovet av att jaga inne i grödan. Det är därför viktigt att brukaren lämnar tillstånd till jakt och på annat sätt underlättar jakten.

7.3.2. Utfodring och fodermedel

STÖDUTFODRING OCH FODERPLATS

När det gäller vildsvin är utfodring för deras överlevnad överflödigt och bör därför undvikas. Med en foderplats avses en plats där man lägger ut foder

för att under vinter med sträng kyla och mycket snö stödja viltet näringsmässigt Foderplatser som under vintertid är anlagda i syfte att stödja utsatt hjortvilt kommer även att gynna vildsvin.

Utfodring kan under vissa förutsättningar fungera avhållande, dvs. vildsvinen föredrar utfodringsplatsen framför odlade grödor. Det förekommer att utfodring sker i god tid innan jakt för att få vildsvinen att hålla sig inom det tänkta drevjaksområdet. Detta kan vara ett sätt att effektivisera drevjakt. Utfodringsplatser på mindre jaktområden är inte lämpliga, särskilt om de är belägna i närheten till jordbruksområden med känsliga grödor. Anledningen till det är att en ständig tillgång på föda i större mängd kan få djuren att stanna kvar i området.

FODERMEDEL

Endast oförädlad spannmål, baljväxter och majs bör användas som fodermedel. Det är förbjudet att använda obearbetade animaliska biprodukter och matavfall som foder för djur som är avsedda för livsmedelsproduktion, däribland vildsvin. Det är viktigt att framhålla att matavfall kan bidra till en spridning av Afrikansk svinpest. Leverantörer av foder ska vara registrerade som foderföretagare hos Jordbruksverket.

7.3.3. Åtel

En åtel är i första hand avsedd för att locka fram vildsvin så att de blir åtkomliga för jägaren. Födan som presenteras bör vara särskilt attraktiv vilket för vildsvin är exempelvis majs, ärtor och spannmål (se tidigare avsnitt om fodermedel). Foderspridare bör inte placeras närmare främmande jordbruksmark eller angränsande jaktområde än 100 meter om inte berörda parter (markägare och jägare) har kommit överens om något annat för att samordna avskjutning och vildsvinsförvaltning. Fodergivan för vildsvin bör inte vara större än att den normalt förbrukas inom ett eller ett par dygn av de djur som finns i närområdet. Fodermängden i form av ärter, spannmål eller majs bör begränsas till en liten mängd. Åteln bör endast användas då åtelplatsen är bemannad och jägare står redo att skjuta vildsvin.

7.4. Ökad motivation för jakt

7.4.1. Vildsvinkött som livsmedel

Vildsvinkött har en stor potential vad gäller livsmedel. Det kan utgöra en större del av det kött som finns i handeln och i offentliga miljöer. Det finns en utvecklingspotential vad gäller ett förenklat förfarande för avsättning av vildsvinkött. Det skulle kunna innebära en ökad möjlighet att leverera vildsvinkött till fler konsumenter med god förtjänst. Det skulle kunna ses som en kompensation för skador då markägare skulle få inkomster som ställs i relation till skadan. Jakt för mat som inte innebär alltför mycket komplex hantering skulle ge större incitament till ökad avskjutning vilket

ligga i linje med vildsvinsförvaltningens målsättning.

Livsmedelsverket har 2018 fått i uppdrag av regeringen att analysera och lämna förslag på förenklade förfaranden för avsättning av vildsvinskött på marknaden. Det ska redovisas i november 2019. Bilaga 2 behandlar livsmedelssäkerhet, inklusive trikiner och cesium, för vildsvinskött.

7.4.2. Samverkan

En grundförutsättning för att lyckas balansera en vildsvinspopulation över tid är en förvaltning i samverkan över stora områden.

De regionala förvaltningsplanerna för vildsvin som länsstyrelserna upprättar och insatser från markägare, brukar- och jägarorganisationer skapar incitament till olika former för samverkan. Effekten av detta kan bli lämpliga förvaltningsområden för vildsvin och förmedling av kunskap om regelverk och förebyggande åtgärder.

Det är av vikt att alla berörda organisationer, liksom länsstyrelsen stödjer alla ambitioner till olika former av samarbete. Detta ger möjligheter att utveckla lokalt fungerande vildsvinsförvaltning (lokala förvaltningsstrategier/planer) över större områden och det bidrar till en effektivare insats när avsikten är att minska populationens täthet på oacceptabla skador, trafikolyckor eller risk för sjukdomsspridning.

7.4.3. Hjälpmedel för jakten

Regeringen beslutade 2019 om att jägare i större utsträckning kan använda hjälpmedel för jakt. Som exempel kan nämnas att elektronisk bildförstärkare eller bildomvandlare, värmekamera eller rörlig belysning i nära anslutning till jaktvapnet kan användas utan tillstånd av någon myndighet. Utöver utökade möjligheter att använda hjälpmedel är jakttiden efter vildsvinen en lång allmän jakttid. Vidare får vildsvinen, till skillnad från övrigt klövvilt, jagas dygnet runt.

7.4.4. Arrendeavtal

Vildsvins negativa påverkan i grödor hos jordbruksarrendatorer hanteras i arrendeavtal. Det kan avse såväl ersättning av skada som rätten till skyddsjakt.

7.5. Skadeförebyggande åtgärder

Viktigt för att hindra skador från vildsvin är att arbeta med skadeförebyggande åtgärder. Här följer exempel på åtgärder som kan hindra skador:

- Att stängsla med elstängsel kan under en begränsad tid och på vissa platser förhindra vildsvinen att skada markområden.

- Att röja i vegetationen för att öka sikten nära bilvägar och spår för spårbunden trafik (siktröja).
- Att välja gröda som en skadeförebyggande åtgärd (t ex att undvika högväxande grödor intill vägsträckor).
- Att använda skrämrelåtgärder kan vara lämpligt för att tillfälligt störa och få vildsvinen att flytta på sig. Samtidigt blir effekten begränsad när vildsvinen förekommer allmänt och behov av skrämrelåtgärder uppstår på flera platser under samma period.
- Att inte utfordra.
- Att upprätta avskjutningsplaner (del av lokal förvaltningsstrategi/plan) i samverkan mellan markägare, arrendatorer och jägare.
- Att sätta upp varningsskyltar ut med särskilt utsatta vägsträckor för att förebygga trafikolyckor med vildsvin inblandade.

FÖRSLAG

8. Övervakning

När det gäller vildsvinsinventeringar finns det behov av mer generellt vedertagen vetenskaplig metodik i Sverige. I dagsläget beräknas antalet vildsvin främst utifrån avskjutningsstatistik, analyserade trikinprover samt trafikolyckor med vildsvin inblandade.

Regionala och lokala förvaltningsplaner/strategier bör baseras på en regelbunden kvalitetssäkrad avskjutningsstatistik där markägare och jägare ansvarar för rapporteringen. Detta inbegriper arbete med systematiska och dokumenterade observationer av såväl vildsvinsförekomst som skador. Skadorna på jordbruksmark m.m. bör följas upp kontinuerligt, beräknas ekonomiskt och struktureras områdesvis på samma sätt som avskjutningsstatistiken.

Ett sätt att öka kunskapen om populationen och dess sammansättning är att jägare systematiskt använder åtelkameror som numera under angivna förutsättningar får användas utan särskilt tillstånd.

I avvaktan på utveckling av vetenskapliga inventeringsmetoder är ovan beskrivet ett sätt att öka kunskapen om förekomst av vildsvin. Enligt den nationella målsättningen kommer dessa utmaningar vara omhändertagna genom viltforskare och andra forskare som kan bidra till ökad kunskap inom det här aktuella området.

9. Utvärdering

Minst vart tredje år ska Naturvårdsverket följa upp resultatmålen i förvaltningsplanen med start år 2022. Till grund för uppföljningen ligger bl a. länsstyrelsernas uppföljning av de regionala målen mot de nationellt satta resultatmålen. Uppföljningen genomförs utifrån lämpliga metoder och tillgänglig statistik för att i den mån det är möjligt se förändring i tiden och avgöra hur målen uppfylls. Effekten av den nationella förvaltningsplanen ska utvärderas i sin helhet 2026.

För att möjliggöra uppföljningen av länsstyrelsens regionala mål är det viktigt att markägare och jägare utifrån lokala förvaltningsstrategier/planer löpande redovisar såväl avskjutning som skadesituation.

FÖRSLAG

10. Ordförklaringar

Bildförstärkare – förstärker befintligt ljus

Bildomvandlare – omvandlar termisk eller rörelseenergi till ”en bild”

Lokala förvaltningsstrategier/planer - den dokumenterade målsättningen avseende lokal förvaltning (konkreta mål och åtgärder).

Regionala förvaltningsplaner - Länsstyrelsens mål och strategi avseende förvaltning av vildsvin.

Förvaltningsområde (för vildsvin) - summan av marker/markägare som samverkar enligt gemensam målsättning.

Smågris - med smågris avses alla randiga kultingar samt de smågrisar som den tid de efter att ränderna försvunnit är för sin överlevnad direkt beroende av suggan. Normalt innebär det att begreppet avses upptill 4 månaders ålder.

Sus scrofa – det vetenskapliga namnet på latin för vildsvin.

Årsunge - med årsunge avses vildsvin under dess första levnadsår.

Åtel – plats med fodermedel i avsikt att fälla vildsvin

11. Källförteckning

Färdigställs efter omhändertagande av remissvaren.

FÖRSLAG

12. Bilagor

Bilaga 1 Historik, biologi, sjukdomar

Bilaga 2 Livsmedelssäkerhet

Bilaga 3 Jaktlagstiftning

Bilaga 4 Godkända fångstredskap för vildsvin

Bilaga 5 Myndigheter och intresseorganisationer i vildsvinsförvaltningen

FÖRSLAG

Bilaga 1 Historik, biologi och sjukdomar

Vildsvinet är ett vilt som tillhör Sveriges fauna. Under de senare åren har endast några studier avseende vildsvin i Sverige publicerats varför information om vildsvinsförvaltning ofta bygger på jägares och markägarens erfarenheter från såväl svenska förhållanden som internationella.

Historik och utbredning

Vildsvinet (*Sus scrofa*), ingår i familjen *Suidae* och är anfader till tamsvinet. Det har en utbredd geografisk distribution och finns i de flesta delar av Europa, södra Asien, norra Afrika och de har även introducerats till Nordamerika. I de flesta länder i Europa har arten ökat i både antal och utbredning men den exakta utbredningen och populationsstorleken är svår att uppskatta. I Sverige har vildsvin varit en del av den naturliga faunan i tusentals år, men på grund av högt jakttryck och domesticering utrotades det i slutet av 1700-talet.

Den vilda populationen som finns i landet idag härstammar från några få individer som kom från hägn i mitten av 1970-talet i södra och mellersta delarna av landet. Uppenbart är att vildsvin har etablerats på andra ställen i landet med människans hjälp. Regeringen och myndigheter beslutade till en början att utrota vildsvinen med undantag för ett område vid Mörkö i Södermanland. Vildsvinen ökade snabbt i antal och trots strategin kunde inte vildsvinen utrotas. I april 1987 beslutade riksdagen att vildsvin, under kontrollerade former, ska vara ett inslag i faunan framöver. Därefter har vildsvinen ökat kraftigt i antal och utbredning. Det exakta antalet vildsvin i Sverige är svårt att uppskatta men det rapporterade antalet vildsvin som fällt per år har legat runt 100 000 djur de senaste åren (jaktåret 2017/18 ca 108 000 djur). Idag finns vildsvin etablerade till och med Gävleborgs län. Det finns även sporadiska rapporter om vildsvin längre norrut. Populationen uppskattas 2019 till är i storleksordningen 300 000 st.

Biologi

I områden där vildsvin jagas är de som mest aktiva på natten. De är aktiva hela året och aktivitetsgraden beror på födosök, temperatur, snödjup och luftfuktighet. Vildsvinet är en allätare och dess föda består både av olika rotfrukter, övriga frukter, växtdelar och föda med animaliskt ursprung. Den animaliska födan består framför allt av sniglar, dagmaskar och kadaver av större djur. De betar växter ovan jord och bökar i jorden efter födoämnen i marken. Arten har både välutvecklat hörsel- och luktsinne och är mer beroende av dessa sinnen än av synen.

REPRODUKTION

Den sociala strukturen hos vildsvin utgörs av grupper av äldre hondjur, vilka ofta är från samma kull samt deras avkommor. Äldre galtar lever mer solitärt (själständigt) förutom under hösten då de söker upp en grupp av suggor och ansluter sig till den över parningsperioden. Om man jämför med andra klövviltarter har vildsvinen en mycket hög reproduktionstakt och räknas till gruppen "säsongsmässigt polyöstrala" djur. Detta betyder att deras brunst- och betäckningsperiod sker under en begränsad period. De är så kallade 'short-day-breeders' vilket innebär att betäckningsperioden som regel startar när dagarna blir kortare, det vill säga under hösten. Man brukar säga att vildsvinens reproduktion är synkroniserad. Detta betyder att den första brunsten för säsongen startar ungefär samtidigt för hondjur inom samma grupp. En förutsättning för att hondjuren ska komma i brunst är att de har rätt kroppssammansättning. Här spelar andelen kroppsfett i förhållande till muskelmassan en viktig roll. Djur som inte har de rätta fysiologiska förutsättningarna när den första brunsten för övriga i gruppen infaller kan därför komma i brunst senare på säsongen än övriga. Det händer också att vissa djur inte blir dräktiga vid den första brunsten eller resorberar (löser upp) fostren vid tidig dräktighet. Djur som inte har blivit dräktiga kan brunsta om, och brunstcykeln är 21 dagar. Detta gör att man kan se kultingar av olika storlek i en och samma grupp av suggor. Majoriteten av vildsvinen följer detta säsongsmässiga mönster och den vanligaste gräsningsperioden (tiden då kultingarna föds) är mellan januari och april. Det förekommer att vildsvinen grisar in vid andra tidpunkter på året vilket bland annat kan förklaras med att en sugga som förlorar sin kull vid sen dräktighet eller tidigt efter gräsningsperioden kan hinna komma i brunst, bli betäckt och föda en kull under sommarmånaderna. Även gyltor (hondjur som ej grisar) som inte nått de fysiologiska förutsättningarna för att bli könsmogna under hösten kan vid god födotillgång under höst och vinter få rätt kroppssammansättning och på så vis nå könsmognad, brunsta, bli betäckta och bidra med sommarkullar till följd. Dräktighetstiden är ca 115 dagar.

I Sverige, hos vildsvin som har god tillgång till föda, ligger medelkullstorleken runt 5,4 foster eller embryon i livmodern med ett spann på 1 till 9 stycken. Medelkullstorleken är jämfört med studier från många andra europeiska länder hög. Faktorer som kan påverka medelkullstorleken och dräktighetsgrad (andel dräktiga djur) i en population är bland annat ålder/vikt på hondjuren, tillgången på föda exempelvis utfordring samt genetiska förutsättningar. Äldre/tyngre hondjur har generellt större kullstorlek och högre dräktighetsgrad jämfört med yngre/lättare djur. I Sverige har vildsvinen god tillgång på naturlig föda en stor del av året, och speciellt under år med milda vintrar. Detta skiljer sig från de södra delarna av Europa där föda blir en brist under sommarmånaderna då det ofta är mycket torrt så att vildsvinen varken finner föda ovan jord eller kan böka för

att hitta föda under jord. Detta medför att vildsvin i Sverige har särskilt goda förutsättningar till överlevnad.

Reproduktiva vildsvinen sparas

Att en andel av vildsvinen föder under sommar och höst i kombination med att sugor med smågrisar är fredade under hela jaktåret försvårar beskattning av populationen. För att förhindra att kulingförande sugor skjuts av misstag händer det att jaktlaget bestämmer att alla stora hondjur är fredade vid jakt. Detta medför att de mest reproduktiva djuren sparas vilket är en bidragande anledning till den snabba ökningen av vildsvin i landet.

Vildsvin och rovdjur

Björn och vildsvin

I området från södra Värmland till Dalälvens mynning går en osynlig gräns i det område som historiskt var nordgräns för vildsvinets naturliga utbredning. Dagens vildsvinspopulation har passerat denna gräns och därmed förekommer de i *samma område* som björn. I dag finns fast förekomst av björn med reproducerande honor i norra hälften av Sverige ner till Örebro, Västmanlands och Uppsala län.

Med tanke på att björnens och vildsvinets födopreferenser är tämligen lika är sannolikheten stor att björnar kommer att besöka åtlar för vildsvin och vintertid de eventuella foderplatser som är anlagda för hjortvilt i områden där arterna förkommer. Den som har kompost med matavfall nära sin tomt kan få problem med besökande vildsvin och även björnar, då de söker liknande föda.

När en björn finner föda på ett ställe kommer den ihåg det och sannolikheten är stor att den kommer tillbaka. När ett vilt djur lyckas få tag på mat i människors närhet minskar skyggheten för människan. Denna tillvänjning kan leda till att viltet förlorar en del av sin respekt för människor. En björn som förlorat respekten för människor kan utvecklas till en farlig björn.

Varg och vildsvin

Varg sprider sig söderut i landet, något som kan påverka vildsvinspopulationerna i de områden där båda viltarterna är etablerade. Främst i östra Europa har det visat sig att i områden med hög täthet av såväl varg som vildsvin kan mindre vildsvin utgöra mer än 50 procent av vargens föda under en stor del av året.

Sjukdomar hos vildsvin

Sverige har, genom det geografiska läget, klimatet, aktiv bekämpning samt strikta regler gällande import och införsel av levande djur, varit förskonat från flera allvarliga viltsjukdomar. Viltet i Sveriges betraktas i allmänhet som friska. Sjukdomar hos vildsvin har aktualiserats under de senaste åren i och med att virussjukdomen afrikansk svinpest påvisades inom den EU 2014. Vildsvin kan både infekteras av och sprida samma smittämnen som tamsvin. Höga tätheter och ansamlingar av vildsvin på till exempel foderplatser kan bidra till ökad smittspridning.

Det nationella ansvaret vid sjukdomsutbrott ligger på Jordbruksverket att utarbeta en beredskapsplan inklusive handlingsplaner i samarbete med andra myndigheter och andra organisationer.

Afrikansk svinpest

Afrikansk svinpest (African Swine Fever, ASF) är en allvarlig virussjukdom som drabbar så väl tamgris som vildsvin, och den lyder under epizootilagstiftningen. Sjukdomen har sin ursprungliga utbredning i Afrika, men har under senare år fått en kraftigt ökad spridning via östra Europa till ett flertal länder i EU samt Kina.

Vildsvin och tamgris får samma symtom. Akut form av sjukdomen ger hög feber, upphörd foderlust och nedsatt allmäntillstånd. Kastningar, blåaktiga hudfläckar, ostadig gång, kräkningar, diarré samt blödningar från mun och ändtarm är andra symtom som kan ses. Vildsvin hittar man dock vanligen inte förrän de är döda. Smittade djur dör vanligen inom fem till tio dagar.

Dödligheten hos vildsvin och tamsvin är mycket hög, upp till 90–95 %. Sjukdomen har stora negativa effekter på både tamgrisenäringen och vildsvinsstammen. EU har därför infört kontroll- och övervakningsåtgärder i de medlemsländer där sjukdomen påvisas hos vildsvin eller tamsvin. Även förebyggande och förberedande åtgärder, såsom förbud mot utfodring och aktiv reducering av vildsvinspopulationer, är under 2019 på förslag inom EU.

Virus smittar via kroppsvätskor direkt mellan grisdjur men också indirekt genom kontaminerad utrustning (fordon, kläder, mm). Dessutom överlever virus länge i köttprodukter som är otillräckligt upphettade, såsom lufttorkad skinka, kallrökt korv etc. En trolig orsak till att utbrott uppstår långt ifrån känt smittade områden är att just otillräckligt upphettade köttprodukter förts med av människor och lämnats i naturen, där vildsvin har ätit dem och blivit infekterade. Ett annat alternativ är att virus flyttats med kontaminerade fordon, kläder eller utrustning. Det är alltså också viktigt att exempelvis

svenska jägare som jagar i länder där ASF finns följer de instruktioner om biosäkerhet som finns att hitta på SVA:s hemsida innan de åker hem. Detsamma gäller utländska gästjägare som besöker Sverige. Då minimeras risken att ASF förs in i Sverige via kläder eller jaktutrustning.

Möjligheten att effektivt utrota ASF hos vildsvin är beroende av att smittan upptäcks i ett tidigt skede. Därför är det av stor vikt att man rapporterar döda vildsvin till SVA via www.rapporteravilt.sva.se, så att provtagning kan utföras.

Principerna för bekämpning av ASF är följande: Smittade tamgrisbesättningar avlivas och destrueras, och restriktioner läggs för transporter av tamgrisar, fläskkött och fläskprodukter från smittade områden.

Vid smitta hos vildsvin inleder man med att definiera det smittade området. I det genomförs följande:

- Biosäkerhet i tamgrisbesättningar säkras
- Störningar minimeras så att smittade vildsvin inte flyr utan dör i hemområdet
- Vildsvinskadaver samlas in och provtas
- Samtliga vildsvin avlivas och provtas

Dessutom stimuleras jakt på vildsvin runt omkring det smittade området.

Introduktion, etablering och spridning av ASF

SVA har yttrat sig om nuvarande kunskapsläge när det gäller samband mellan vildsvinsstammens storlek, utbredning respektive täthet och risken för att ASF introduceras i Sverige, etableras bland vildsvin respektive sprids från vildsvin till tamgris, samt i vilken mån stammen inverkar på möjligheten att utrota sjukdomen (SVA Yttrande om afrikansk svinpest).

SVA konstaterar att det sannolikt finns ett samband mellan vildsvinsstammens storlek, utbredning och täthet och hur snabbt ASF sprids i en population av vildsvin. Sambandet går dock inte att kvantifiera. Det finns likaså ett icke kvantifierbart samband mellan stammens storlek och täthet och hur stora kostnaderna för utrotning skulle bli. Ju fler djur som behöver skjutas och ju fler kadaver som behöver samlas in och destrueras, desto högre blir kostnaderna.

Det finns också ett samband mellan smittrycket i miljön och risken för utbrott hos tamgris. Om den smittade vildsvinsstammen är tät byggs smittrycket sannolikt upp snabbare i miljön. Erfarenheten visar dock att risken kan minskas så att spridning till tamgris undviks om man vidtar rätt åtgärder under utbrottet: ökar besättningarnas biosäkerhet, letar vildsvinskadaver och skjuter av vildsvinen.

Med nuvarande kunskap finns det för närvarande inte stöd för att påstå att det finns ett samband mellan vildsvinsstammens storlek, utbredning respektive täthet och risken för introduktion eller etablering i landet.

Trikinos

Trikinos är en zoonos, det vill säga en sjukdom som kan överföras från djur till människa. Sjukdomen förekommer hos flera olika djurslag, inklusive vildsvin. Sjukdomen orsakas av trikiner som är en sorts rundmask, och djur eller människor infekteras när de äter infekterat, otillräckligt uppvärmt kött. Förekomsten av trikiner hos vildsvin i Sverige är låg. Enligt SVA:s senaste rapport har det påvisats hos ca 20 vildsvin under perioden 2013 - 2017, av 435 000 testade vildsvin. Trots att förekomsten är låg är det av yttersta vikt att trikintesta alla vildsvin som ska gå till konsumtion. Anledningen är att sjukdomen kan vara dödlig för människan

Alaria alata

Av ytterligare faror med zoonotisk potential som har noterats med ökande prevalens hos vildsvin på kontinenten är sugmasken *Alaria alata*. Förekomsten hos vildsvin i Sverige är okänd.

Övriga epizootier

Epizotisk sjukdomar är allvarliga smittsamma djursjukdomar som kan utgöra ett hot mot människors eller djurs hälsa. Dessa sjukdomar omfattas av en speciell lagstiftning: epizootilagen, epizootiförordningen och ett antal föreskrifter, som bestämmer hur man ska agera för att minska risk för vidare smittspridning och underlätta bekämpning. EU har antagit en ny övergripande djurhälsolag, som träder i kraft 2021, vilket kommer att påverka nationell lagstiftning.

I den så kallade Epizootihandboken anges övergripande hur bekämpningen i Sverige av epizootier är organiserad. Handboken ersätts inom kort av Nationell beredskapsplan epizootier, NBE. Därtill har varje berörd myndighet en egen krishanteringsplan.

Vildsvin och ekosystemtjänst

Ekosystemtjänster är ekosystemens direkta och indirekta bidrag till människors välbefinnande. Så lyder TEEB:s (The Economics of Ecosystems and Biodiversity¹) definition av ekosystemtjänster och som Naturvårdsverket förordar.

---

¹ <http://www.teebweb.org/>

Vid en systematisk genomgång² av den förra nationella förvaltningsplanen för vildsvin identifierades totalt 14 ekosystemtjänster tillhandahållna av vildsvin, de bedömdes som antingen direkta ekosystemtjänster eller positiva miljöeffekter på ekosystemtjänster. Vid genomgången tillkom ytterligare sju nya kopplingar vilket ger en total på 21 identifierade kopplingar vad gäller antingen direkta ekosystemtjänster tillhandahållna av vildsvin, alternativt indirekta kopplingar i form av miljöeffekter på ekosystemtjänster av positiv karaktär.

På ett motsvarande sätt identifierades 15 kopplingar i nationella förvaltningsplanen som kan definieras som en otjänst där vildsvinens miljöeffekt på ekosystemtjänster bedöms vara av en negativ karaktär. Det tillkom tre nya kopplingar i samband med genomgången. Totalt summerades vildsvinens negativa miljöeffekt på ekosystemtjänster till 18 kopplingar.

Beskrivning av vildsvinets ekosystemtjänster

Vildsvin är ett jaktbart vilt som ofta lever i grupp eller flock vilket kan innebära lokalt höga tätheter. Detta kan ge ökade jakttillfällen och möjlighet till jaktturism. Det kan också skapa värden i form av upplevelsebaserade ekosystemtjänster, exempelvis organiserat och oorganiserat friluftsliv/naturturism, och inte minst öka tillgången på vildsvinskött. Det finns en stor utvecklingspotential i förädling och försäljning av vildsvinskött. För att uppnå detta behöver en ökad spridning av vildsvinskött främjas. Viltet brukas idag på många olika sätt och är en näring i Sverige som ökar och bidrar till antalet arbetstillfällen.

Vildsvin skulle kunna utgöra en resurs i form av energiomvandling då vildsvinspopulationen ökar mycket snabbt och kan bli det dominanta viltet som jagas i framtiden. Att omvandla slaktavfallet till energi gör att flera delar av djuret tas till vara. Det är skillnad på avfall från t.ex. hjort mot avfall från vildsvin. Slaktavfall från vildsvin kräver en särskild hantering p g a risk för trikonos och sjukdom.

Vildsvinens bökande (en sorts markberedning) kan öka den biologiska mångfalden då denna markberedning ger mindre konkurrenskraftiga växter en chans att hävda sig, t.ex. gynnar den självföryngring av vissa trädslag. I sitt bökande hittar och äter vildsvinen också insekter som anses som skadeinsekter på träd och gröda. Den stora skillnaden mellan en enkelmagad generalist (t.ex. vildsvin) och flermagad idisslande klövvilt (t.ex. hjort) är att vildsvin under höst, vinter och tidig vår hämtar huvuddelen av sin föda under markytan i form av stärkelserika rotsystem. Som alla vilda djur är de

---

² Ekosystemtjänster kopplade till vildsvin, <http://www.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1297321&dswid=-5646>

beroende av den essentiella aminosyran lysin för sin tillväxt och den skaffar de enklast genom att äta animaliskt protein. Detta består till sin huvuddel av mikroorganismer, ryggradslösa djur, insekter och larver. Normalt är intaget i genomsnitt cirka tjugo procent av det totala foderintaget men det varierar beroende på årstid och tillgång.

Vildsvinskött är en ekologisk och klimatsmart resurs givet att det är en mindre belastning på klimatet än idisslare som producerar större mängder växthusgaser i samband med matsmältning.

Som nämnts tidigare orsakar vildsvins skador för jordbruket när de bökar i jorden, betar och trampar ned grödor. En ytterligare aspekt är att vildsvin kan utgöra en möjlig källa för smittämnen som kan infektera annat vilt och tamdjur. Höga vildsvinstätheter kan medföra en ökad risk för smittspridning mellan vildsvin samt till andra arter (se avsnittet om sjukdomar).

FÖRSLAG

Bilaga 2 Livsmedels säkerhet

Frågor som är kopplade till vildsvinskött som livsmedel sorterar under Livsmedelsverket.

Faror i livsmedel som kan orsaka risker för konsument är mikrobiella (bakterier, virus, prioner och parasiter), kemiska eller fysikaliska som kan finnas hos levande vildsvin. Utöver detta kan olika faror från omgivningen (inklusive jägaren själv) minska vildsvinets hygieniska status genom dåliga skott, ohygienisk transport och uppslaktning. Smittor som kan gå över från djur till människa kallas för zoonoser.

Enligt den senaste forskningen anges flera bakteriella faror vara relevanta från livsmedelssäkerhetssynvinkel i den svenska vildsvinspopulationen. Bland dessa faror nämns *Yersinia* spp. och *Salmonella* spp. Skottets placering lägger grunden för slaktkroppens hygieniska status från början. Förekomsten av patogener (sjukdomsframkallande mikro-organismer) hanteras i den kommersiella kedjan genom företagets egenkontroll av inkommande råvara och hanteringshygien under uppslaktningen. Den offentliga kontrollen ser över slaktkropparnas status i samband med köttbesiktning. Jägarens kompetens är avgörande hur dessa faror kan begränsas i hantering av det fällda viltet utanför vilthanteringsanläggningar. Om hundar eller katter får tillgång till slaktrester i den hantering som sker av jägare finns en möjlig spridningsväg till människa. Hundar och katter kan vara asymptomatiske bärare och då kan exempelvis barn i nära kontakt med dessa sällskapsdjur bli smittade.

Många vilda djur, bland annat vildsvin, kan bära på virus hepatit E infektion och det har visat sig kunna infektera även människa antingen via direkt kontakt eller via livsmedel. Hanteringshygien är avgörande för smittspridning av detta virus.

Vartannat vuxet och vart tredje ungt vildsvin i Sverige bär på den encelliga parasiten *Toxoplasma* sp. Denna parasit anges kunna orsaka olika typer av allvarliga negativa hälsoeffekter hos människa. Bland annat kan en aktiv första infektion hos en gravid kvinna ge hjärnskador och blindhet hos barnet. Hos vuxna kan ögonskador och hjärnhinneinflammation med komplikationer uppstå. Upphetning av kött till minst 67°C gör så kallade oocyster (som kan smitta nya individer) icke-infektiva.

Cesiumhalt i vildsvinskött

Vildsvinsstammen var mycket begränsad i Sverige vid tiden för Tjernobylyolyckan 1986, och obefintlig i de områden som fick mer betydande radioaktivt nedfall. Cesiumhalter i vildsvin har därför studerats

sparsamt i Sverige. Studier i övriga Europa visar emellertid att halterna i vildsvin tenderar att vara ganska höga jämfört med andra viltslag, och att halterna minskar mycket långsamt. När vildsvin etablerar sig i områden med nedfall från Tjernobylyolyckan är det rimligt att förvänta sig cesiumhalter som överstiger det gränsvärde som är satt av Livsmedelsverket. Mätningar som har gjorts bekräftar detta.

För att öka kunskapen om cesium-137 i vildsvinskött har Strålsäkerhetsmyndigheten betalat för laboratorieanalys av 250 köttprover från vildsvin i områden som drabbades av radioaktivt nedfall efter Tjernobylyolyckan. En stor andel av dessa köttprover från december 2017 och januari 2018 överstiger försäljningsgränsvärdet 1 500 becquerel per kilo (Bq/kg). För att få en bild av hur cesiumhalten i vildsvinskött varierar över året har myndigheten under hela 2018 bekostat laboratorieanalys av köttprover från vildsvin som skjutits i Heby kommun. Sammantaget visar dessa mätningar att i drabbade områden kan under delar av året en mycket stor andel överstiga gränsvärdet 1 500 Bq/kg (nära 90% under mars-april i Heby kommun), samtidigt som inga djur alls översteg gränsvärdet från mitten av september till mitten av november 2018. Om denna årstidsvariation visar sig vara återkommande år från år kan det ha betydelse för vilken årstid som jägarna i drabbade områden föredrar att jaga vildsvin. Detta bör uppmärksammas i regionala förvaltningsplaner.

I Heby kommun översteg 15% av köttprover tagna i januari-april även 10 000 Bq/kg, vilket är den nivå där livsmedelverket rekommenderar att köttet inte alls används till föda. Enda sättet för jägaren i drabbade områden att vara säker på att följa denna rekommendation är att mäta halterna i vildsvinskött som ska användas som föda.

Cesium-137 som vildsvinen får i sig med födan utsöndras med avföringen. Om vildsvinen äter ren föda under en period minskar därför halterna med tiden. Detta innebär att halterna inte är högre i gamla grisar jämfört med yngre. Tvärtom är halterna i genomsnitt högre i kultingar jämfört med vuxna djur. Variationen mellan olika individer på samma plats är dock mycket stor, så halten i ett specifikt djur kan inte förutsägas med ledning av till exempel dess ålder.

Mätningar av helkroppsinnehåll av cesium-137 i en grupp vildsvinsjägare med familjer i Heby kommun under 2018 tyder på att intaget av Cs-137 i denna grupp är högre än medelintaget i Sverige och även något högre än i den jägargrupp i Gävleområdet som har mätts återkommande och där vildsvin ännu inte jagas i samma utsträckning.

Bly i ammunition

Vildsvin som är fällda med kulor av bly kan medföra en hälsorisk vid intag av köttet. Rensning av kött i det skottskadade området med ca 10 cm säkerhetszon minskar faran till acceptabel nivå på det vilt som fällts med blyammunition. Risken kan undvikas genom att använda blyfri ammunition.

FÖRSLAG

Bilaga 3 Vägledning avseende jaktlagstiftning

Jakträtten och vildsvin

För att få bedriva jakt³ krävs jakträtt på den aktuella marken. Jakträtt i lagens mening har markägaren och den som har fått jakträtten upplåten åt sig genom avtal eller på annat sätt.

Har markägaren (jordägare) arrenderat ut mark och förbehållit sig jakträtten, är hen skyldig att ersätta arrendatorn för eventuella förluster på grund av viltskador på arrendestället eller på arrendatorns egendom. Detta gäller dock inte om jordägaren visar att skadan inte kunnat förhindras trots rimliga ansträngningar från hans sida (9 kap 34 a § jordabalken). Det måste också ha funnits en rimlig möjlighet att förhindra eller begränsa skadorna. Skador orsakat av vilt, som tillfälligt kommer in på en mark.

Den som bor på en gård eller har en trädgård och saknar jakträtt får skjuta eller fånga vildsvin som kommer in på gården eller i trädgården där den kan orsaka skada eller annan olägenhet. Den rätten gäller under hela året.

Jakttider

Regeringen har beslutat om en översyn av jakttiderna var sjätte år. En översyn påbörjades 2019.

Allmän jakt

Allmän jakt regleras i bilaga 1.

Enligt gällande bestämmelser får vildsvin jagas hela dygnet under tiden 16 april till 15 februari. En sugga med smågrisar⁴ är dock fredad hela året. Årsungar av vildsvin får jagas hela året⁵.

Jakt med hund

Enligt 16 § jaktförordningen kan hundar som förföljer vildsvin användas under tiden 1 augusti – 31 januari och hundar som inte förföljer vildsvin under tiden 21 augusti till 28 februari. Under samma tid får de också användas för jaktträning.

---

³ Med jakt i lagens mening (jaktlagen 1987:259) avses att fånga eller döda vilt och att i sådant syfte söka efter, spåra eller förfölja vilt.

⁴ Under den period som smågrisarna är beroende av suggan för sin överlevnad (ex klimatet är en faktor som påverkar)

⁵ Jaktförordningen, 1987:905

Skyddsjakt - I syfte att förebygga skada

Skyddsjakt på enskilds initiativ enligt Jaktförordningen bilaga 4 är jakt för att motverka skador. Vildsvin får jagas hela året bl a på mark med jordbruksgrödor och i yrkesmässig trädgårdsodling om vildsvin där orsakar skada på grödor och odling. I detta fall är det även tillåtet att fälla en sugga som har smågrisar (vilka annars är fredade under hela året).

Skyddsjakt på myndighetsinitiativ – tvångsjakt

Tvångsjakt, dvs myndighetsbeslut om jakt på vildsvin, kan bli aktuell där allvarliga skador för enskilda och samhället är uppenbara och ingen eller otillräcklig aktiv jakt förekommer för att motverka en skadeutveckling. Detta kan ske ”om det på grund av ett viltbestånds storlek finns påtagliga risker för trafikolyckor eller allvarlig skada av vilt”. Sådan jakt ska syfta till “att förebygga eller minska dessa risker”. 7 § jaktlagen).

Det finns ett antal tillfällen när en sådan tvångsjakt kan bli aktuell. Det kan t ex röra sig om ett jordbruk av mindre omfattning intill en stor jord- och skogsverksamhet som säljer jaktupplevelser men där avskjutningen är mindre än tillväxten och skadorna på jordbruket i angränsande områden ökar till oacceptabla nivåer. Ett annat exempel är ökade trafikolyckor inom ett visst vägnitt som följd av för låg avskjutning av vildsvin i förhållande till stammens storlek och tillväxt.

På vägen mellan allmän jakt, skyddsjakt och tvångsjakt finns en rad alternativa åtgärder att ta till. I första hand gäller kontakter med den eller de markägare eller jakträttshavare vars avskjutning av olika skäl bedöms som otillräcklig.

Hjälper inte den enskildes påpekanden och länsstyrelsen delar hens bedömning kan länsstyrelsen i första hand framhålla behovet av ökad avskjutning till samma nivå som på angränsande marker. Det kan då vara effektivt att samtidigt erinra om möjligheterna till tvångsjakt eller upplysa om att tvångsjakt övervägs.

Lämpliga jägare kan utses att stå till länsstyrelsens förfogande vid behov. Här kan eftersöksjägare som är godkända av Nationella Viltolycksrådet vara ett alternativ. Det är av vikt att dessa jägare förutom kunskap har lokal kännedom och allmänt förtroende för att undvika onödiga konflikter.

När tvångsjakt genomförs är det viktigt att den bedrivs så effektivt som möjligt ex vis kan jakt bedrivas från motordrivna fordon. Andra hjälpmedel är jaktorn när högvuxen gröda ska skyddas eftersom det från marken kan vara omöjligt att hitta rimlig träffyta på vildsvin som gömmer sig i majs

eller andra högväxande grödor.

Skyldighet att rapportera

Enligt 26 § jaktlagen och 40 § jaktförordningen måste en sammanstötning mellan motorfordon och björn, varg, järv, lodjur, älg, kronhjort, dovhjort, rådjur, utter, vildsvin, mufflonfår och örn rapporteras till polisen även om djuret inte är synbarligen skadat. Platsen för sammanstötningen måste också markeras. Att inte anmäla en sammanstötning är straffbart och belagt med böter.

Utsättning av vilt samt vilthägn

Vildsvin får inte sättas ut i frihet i naturen. Det inkluderar även att det inte är tillåtet att fånga och flytta vildsvin eller att släppa ut dem från vilthägn. Det framgår av 41 § jaktförordningen. Där sägs också att vildsvin får hållas i hägn efter tillstånd av länsstyrelsen. Hägnen måste vara utformade och underhållas så att vildsvinen inte kan ta sig ut ur dem.

Övrig lagstiftning avseende förvaltning av vildsvin

Utfodring

Det finns en foderlagstiftning på EU-nivå som är direkt tillämplig även vid hantering av foder till vildsvin. Likaså finns det en direkt tillämplig EU-lagstiftning som reglerar hanteringen av animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda som livsmedel (d v s foder med animaliska beståndsdelar). Dessa lagstiftningar kompletteras av nationell lagstiftning.

En grundförutsättning för all utfodring är att kraven på fodersäkerhet efterlevs. Ett foder får inte ha negativ effekt på djurs hälsa, och eftersom vildsvins kött utgör livsmedel är det viktigt att risken för biologisk, kemisk och fysisk kontaminering är så låg som rimligen är möjligt. Fodret måste bland annat antingen ges i små mängder eller bytas ut ofta så att det inte hinner bli möjligt. Den som utfodrar vildsvinen är ansvarig för att fodret är säkert, och leverantören, som ska vara registrerad foderföretagare, är ansvarig för att leverera ett säkert foder.

Enligt ovan nämnda lagstiftning får vildsvin utfodras med strikt vegetabiliska foder under förutsättning att grundkraven följs.

Utfodring med sådant material som har animaliska beståndsdelar och som kommer från anläggningar som hanterar livsmedel (t.ex. slakterier, mejerier, bagerier, konfektyrtillverkare, lager och butiker) får bara göras under vissa villkor och efter tillstånd från Jordbruksverket. För utfodring med sådant som är tillåtet att ge till tamgris så räcker det att den ansvarige är registrerad. Det grundläggande kravet på fodersäkerhet gäller alltid.

Jägarens egna direkta leveranser av vildsvin

Förordning (EG) 178/2002 artikel 14 stadgar att "livsmedel skall inte släppas ut på marknaden om de inte är säkra". Detta är fallet om de kan anses vara skadliga för hälsan eller otjänliga som människoföda. När man fastställer om ett livsmedel är skadligt för hälsan ska man ta hänsyn till bland annat de tänkbara omedelbara och/eller kortsiktiga och/eller långsiktiga effekterna av livsmedlet, inte bara på den persons hälsa som konsumerar det utan även kommande generationers hälsa.

Kontroll av animaliska livsmedel styrs huvudsakligen av förordning (EG) 854/2004, som lägger grunden för genomförande av köttbesiktning vid vilthanteringsanläggningar. Denna förordning kommer att ersättas dels med förordning 2017/625 dels med både delegerade och implementerande akter från Kommissionen. Innehållet i dessa nya akter är dock samma som i den nu gällande lagstiftningen.

I skälen till Kommissionens genomförandeförordning om trikiner anges att förordning (EG) nr 853/2004 inte ska tillämpas på frilevande vilt eller kött från frilevande vilt som levereras direkt till konsumenten eller till lokala detaljhandelsanläggningar som levererar direkt till konsumenter. Det bör därför vara medlemsstaternas ansvar att vidta nationella åtgärder för att minska riskerna för att trikinsmittat vildsvinskött når ut till konsumenten.

Sverige har vid införandet av förordning 853/2004 (började gälla 1 januari 2006) beslutat i nationella föreskrifter om livsmedelshygien att bestämmelserna i förordning (EG) nr 852/2004 och förordning (EG) nr 853/2004 ska tillämpas på jägares leveranser av små mängder av vilt och kött av vilt när det gäller björn, vildsvin och andra vilda djur som är mottagliga för trikinos. Detta innebär att alla fällda vildsvin som konsumeras utanför jägarens eget hushåll måste passera en vilthanteringsanläggning under Livsmedelsverkets kontroll och trikinkontrolleras vid anläggning. Det framgår av 29-30 §§ i Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:20).

Animaliska biprodukter från jakt

Biprodukter från godkända vilthanteringsanläggningar som inte ska användas som livsmedel, är animaliska biprodukter. Dessa omfattas av en EU-lagstiftning som är direkt tillämplig och som reglerar hantering, användning och bortskaffande. Det är samma regler som gäller för motsvarande biprodukter från slakt av produktionsdjur som t.ex. nöt, gris och fjäderfä. Således kan materialet användas som foder till hundar eller pälsdjur, rötas eller användas för tekniskt bruk. Det kan också hämtas för vidare förbränning som avfall. Kravet är att mottagaren har de tillstånd som

krävs för att ta emot materialet och att det är spårbart via handelsdokument och register. Till skillnad från animaliska biprodukter från slakterier får dock de från vilthanteringsanläggningar grävas ner, oavsett var i landet anläggningen befinner sig. Nedgrävningen måste dock alltid göras i enlighet med EU-lagstiftningens krav och med beaktande av miljölagstiftningen, varför kommunens anvisningar måste följas.

Slaktbiprodukter som uppstår vid jakt av vilda djur för eget eller jaktlagets bruk ("jägarens eget vilt") kan lämnas kvar i skogen i enlighet med gällande miljölagstiftning. Rör det sig om jakt av "frilevande vilt i hägn" måste biprodukterna grävas ner enligt samma krav som nämns ovan eller sändas till destruktion.

FÖRSLAG

Bilaga 4 Godkända fångstredskap för vildsvin

Fångstredskap som får användas i Sverige

Utgångspunkten för godkännande av fångstredskap är att inte fånga vuxna vildsvin. Detta på grund av att om en sugga fångas kan hon skiljas från sina kultingar som blir kvar utanför.

Aktuell information samt tekniska beskrivningar om fångstredskapen finns på Naturvårdsverkets hemsida. I vissa fall saknas dessa då fångstredskapet kan vara mönsterskyddat och inte är avsett för egen tillverkning. Vid tillverkning ska tillverkaren se till att fångstredskapet väderbeständigt märks med fångstredskapets typnummer. Regler kring användande av fångstredskap framgår av Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2018:3) om användande av fångstredskap.

Lista på fångstredskap i denna bilaga är hämtad från Naturvårdsverkets hemsida:

- L112 Sinkabirum kombi räv, vildsvin, grävling, lo 417-1135-07
- L114 Lotin enkel räv, grävling, vildsvin NV-02062-11, NV-04436-13
- L115 Lotin dubbel räv, grävling, vildsvin NV-02063-11, NV-04437-13
- L116 Söderberg vildsvin NV-11446-11
- L117 Panthera Multitrap 7.5 m2 vildsvin NV-11464-11
- L118 Panthera Multitrap 14 m2 vildsvin NV-01980-13
- L119 Sinkabirum Modifierad vildsvin NV-06362-12
- L120 Panthera Multitrap 30 m2 vildsvin NV-01982-13
- L121 Panthera Enkel vildsvin NV-06345-12
- L123 JP Bur vildsvin NV-08825-12

Bilaga 5 Myndigheter och intresseorganisationer i vildsvinsförvaltningen

(alfabetisk ordning)

Myndigheter

Jordbruksverket

Jordbruksverket har enligt epizootilagen nationellt ansvar för att leda och samordna förebyggande åtgärder och bekämpning av epizootier.

Jordbruksverket har ett särskilt samverkansansvar gentemot andra statliga myndigheter, kommuner m.fl. som är berörda av ett epizootiutbrott.

Jordbruksverket ansvarar, enligt förordning (2015:1052) om krisberedskap och bevakningsansvariga myndigheters åtgärder vid höjd beredskap, för att planera och vidta åtgärder i syfte att hantera händelser inom den sektor som myndigheten ansvarar för. Det innebär att myndigheten snabbt ska kunna upptäcka, verifiera, larma och informera vid allvarliga kriser, samt vid behov omgående kunna upprätta en ledningsfunktion.

Jordbruksverkets krisorganisation är en verksövergripande ledningsfunktion för samhällsstörningar. Vid behov beslutar ordföranden om höjd eller högsta krisledning om det uppstår en situation i sektorn som inte kan hanteras med ordinarie organisations resurser. I krisorganisationen uppdraget ingår att den är utbildad och övad för uppgiften, samt att det finns en god uthållighet. Organisationen ska genom Tjänsteman i Beredskap (TiB) ha en god tillgänglighet, dygnet runt alla dagar på året.

Livsmedelsverket

Livsmedelsverket är Sveriges expert- och centrala kontrollmyndighet på livsmedelsområdet. Uppdraget fokuserar på säker mat och bra dricksvatten, att ingen konsument ska bli lurad om vad maten innehåller och för bra matvanor. Detta sker genom både riskvärdering och riskhantering med konsument i fokus. Att förenkla för företagen inom livsmedelsområdet samt miljöfrågor är integrerade i Livsmedelsverkets uppdrag.

Livsmedelsverket ansvarar för implementeringen av den unionsgemensamma lagstiftningen på livsmedelsområdet och där bland annat reglerar hur vildsvin kan avsättas på den gemensamma marknaden. Förenkling av föreskrifter, likriktning och effektivisering av kontrollen är ett ständigt inslag i myndighetens utvecklingsverksamhet.

Livsmedelsverket följer upp sin egen, länsstyrelser och kommuners kontroll inom livsmedelskedjan enligt gällande krav i unionslagstiftning.

Vilthanteringsanläggningar godkänns av Livsmedelsverket. Köttbesiktning och kontrollen av dessa företag sker löpande inom Livsmedelsverkets Område Kontroll.

Länsstyrelsen och Viltförvaltningsdelegationerna

Länsstyrelserna och Viltförvaltningsdelegationerna (VFD) verkar för ökad samverkan mellan olika aktörer i större förvaltningsområden för att bättre balansera vildsvinspopulationerna. Detta genomförs i riktlinjer/förvaltningsplaner för vildsvin. I dessa bör markägare uppmanas att ta fram lokala planer/strategier hur vildsvinspopulationerna ska förvaltas.

En viktig uppgift för länsstyrelsen är att tillsammans med de berörda lantbruks- och jägarorganisationerna m.fl. stimulera till samverkan inom lämpliga vildsvinsområden, medverka i informations- och utbildningssatsningar m.m.

En viltförvaltningsdelegation (2009:1474) är ett organ inom länsstyrelsen för samverkan i frågor som rör viltförvaltningen inom länet. En viltförvaltningsdelegation ska besluta om övergripande riktlinjer för viltförvaltningen inom länet, skötsel av älgstammen och i förekommande fall för skötsel av hjort- och vildsvinsstammarna, licensjakt och skyddsjakt inom länet, och bidrag och ersättning enligt viltskadeförordningen.

Landshövdingen är ordförande i Viltförvaltningsdelegationen. Utöver ordförande består VFD av fem ledamöter som är politiska företrädare och som utses efter förslag av landstinget, en ledamot som har särskild kunskap i frågor om trafiksäkerhet och illegal jakt och som utses efter förslag av Polismyndigheten, en ledamot som representerar jakt- och viltvårdsintresset, två ledamöter som representerar naturvårdsintresset, en ledamot som representerar friluftsintrasset, en ledamot som representerar ägare och brukare av jordbruksmark, en ledamot som representerar lokalt näringsliv och turism, en ledamot som representerar skogsnäringen, och en ledamot som representerar natur- och ekoturismföretagen.

Länsstyrelserna har även ett kontrolluppdrag i livsmedelskedjan. Kontroll av så kallade uppsamlingscentraler för viltet ligger under primärproduktionen och ska registreras hos länsstyrelsen i detta syfte.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket är nationell myndighet med sektorsansvar för viltförvaltning, inklusive jakt. Naturvårdsverket beslutade 2015 om en strategi för svensk viltförvaltning. Strategin framhåller vikten av att följa viltstammarnas utveckling och att det för vissa arter finns nationella förvaltningsplaner. En annan uppgift är att vägleda länsstyrelserna bl a vid prövning av tillstånd exempelvis för särskilda jaktmedel, samt att

genomföra tester av redskap för fångst. Naturvårdsverket har ett bemyndigande att reglera åtling för vildsvin (15 § Jaktförordningen). Myndigheten finansierar även en del av svensk viltforskning.

Polisen

Polismyndigheten har det övergripande ansvaret för Nationella Viltolycksrådet (NVR). Rådet består av företrädare för myndigheter och organisationer. På regeringens uppdrag ansvarar Nationella viltolycksrådet för att organisera en nationell viltolycksorganisation för eftersök av trafikskadat vilt och att verka för att viltolyckorna minskar. NVRs uppdrag är att förebygga viltolyckor och reducera deras effekt när de har inträffat, för att öka säkerheten och tryggheten på väg och järnväg för medborgare och djur. Rådets idé bygger på en samverkan mellan statliga myndigheter och företag i samhället.

Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen har som primär uppgift att bidra till skogspolitikens genomförande. I detta ingår att identifiera och förmedla information om skador på skog och att ge råd om förebyggande arbete. Beträffande vildsvinens påverkan på svenskt skogsbruk saknas egentlig dokumentation. Det är viktigt för myndigheten att stimulera till att ny kunskap om vildsvinens effekter finns tillgängligt och tas fram och analyseras med avseende på djurens betydelse för skogen.

Statens veterinärmedicinska anstalt

Statens veterinärmedicinska anstalt, SVA, är en myndighet under Näringsdepartementet vars uppgift är att vara ett veterinärmedicinskt expert- och serviceorgan åt myndigheter och enskilda.

Till SVA:s uppgifter inom riskvärdering i djurpopulationer hör att utreda smittsamma djursjukdomars, inklusive zoonosers, uppkomst, orsak och spridningssätt och medverka i förebyggandet och bekämpandet av dessa sjukdomar. Vidare följer och analyserar SVA utvecklingen av smittor och sjukdomar hos domesticerade och vilda djur.

SVA ansvarar för, i samråd med Naturvårdsverket, programmet för att följa och analysera utvecklingen av sjukdomstillstånd hos vilda djurpopulationer. När det gäller sjukdomar som regleras av epizootilagen (SFS 1999:657) samråder SVA med Jordbruksverket som är den ansvariga myndigheter för riskhantering i smittskyddsfrågor inom djurpopulationer.

Strålsäkerhetsmyndigheten

Strålsäkerhetsmyndigheten arbetar förebyggande för att skydda människor och miljö från oönskade effekter av strålning, nu och i framtiden. I detta ingår att genom miljöövervakning och andra mätningar ta fram kunskap

kring halter av radioaktiva i miljön och vilken exponering för joniserande strålning som då kan förväntas.

För att öka kunskapen om cesium-137 i vildsvinskött har Strålsäkerhetsmyndigheten genomfört två mätkampanjer där myndigheten dels bekostat laboratorieanalys av 250 köttprover under december 2017-januari 2018 från hela nedfallsområdet, dels ca 250 köttprover från ett mindre område (Heby kommun) under hela 2018 för att få en bild av årstidsvariationen.

Myndigheten har också genomfört mätningar av helkroppsinnehåll av cesium-137 i en grupp vildsvinsjägare med familjer i Heby kommun under 2018 för att få information om den faktiska överföringen till människor.

Trafikverket

Transportsystemet påverkar djur och växter, bland annat genom att vara barriärer i djurens väg. Trafikverket arbetar med att göra infrastrukturen genomsläpplig för djur samtidigt som vi hanterar och förebygger viltolyckor på väg och järnväg. Trafikverket satsar på kunskap, forskning och samverkan för att kunna göra insatser som vänder trenden.

Trafikverket sätter upp stängsel och bygger djurpassager för att minska antalet viltolyckor längs utsatta vägsträckor för att förebygga viltolyckor. På sikt kan även ny teknik minska antalet viltolyckor och därför testas metoder och teknik, bl a genom att djur ska kunna korsas vägen med hjälp av öppningar i stängslet kombinerade med identifieringsutrustning som varnar bilisterna och tillfälligt sänker tillåten hastighet för trafiken när vilt finns i närheten av passagen.

Trafikverket har analyserat förekomst av viltolyckor och var det skulle vara möjligt att anpassa befintliga broar och portar över eller under infrastrukturen så att djuren kan passera säkert. Underlagen visar dels var anhopningar av viltolyckor förekommer och var säkra passagemöjligheter kan behöva åstadkommas.

Viltskadecenter – Sveriges Lantbruksuniversitet

Viltskadecenter (VSC) är ett nationellt centrum för kunskap om vilt, viltskador och samhälle. Centrumet ligger under Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU). VSC forskar, utvecklar, utbildar och informerar om vilt och viltskador. VSC genomför kunskapssammanställningar och har ett stort nätverk för informationsspridning.

Ett arbetsområde är besiktning av skador på gröda som orsakas av vildsvin. I detta arbete ingår framställning av besiktningmanual för vildsvinsskador och vidareutbildning av besiktningpersonal.

Intresseorganisationer

Jägarnas riksförbund arbetar med kunskapsspridning, till medlemmar och allmänhet, genom lokala möten och via medlemsorganet Jakt & Jägare och dess webbilaga. Organisationen verkar dessutom genom lokalt anordnade frivilliga studiecirkelar och kurser i samverkan.

Lantbrukarnas Riksförbund har tagit fram en kunskapssammanställning om svensk naturförvaltning för sina medlemmar, ”Vildsvin, jakt och förvaltning” är ett stöd för brukare.

Svenska Jägarförbundet har ett särskilt uppdrag utifrån Regeringen i Jakt och viltvårdsuppdraget. Vidare har Svenska Jägarförbundet 2017 fastställt en handlingsplan för vildsvin.

Svenska Kennelklubben har utarbetat en policy för hundanvändning i samband med vildsvinsjakt.

Svenskt viltkött är en ekonomisk förening vars främsta uppgift att underlätta för alla parter som är inblandade i handeln med viltkött, från jägare, vilthanteringsanläggning till privat person, butik och restaurang.

Sveriges Jordbruksarrendatorer

En intresseorganisation för jordbruksarrendatorer som tillvaratar jordbruksarrendatorers intressen.

Sveriges Jordägareförbund

Ett förbund som utgörs av medlemmar som äger större jord- och skogsfastigheter. Förbundets grundsyn är indelad i tre huvudområden: Den enskilda äganderätten, Rationell utveckling av jord- och skogsbruket och egendomarnas förvaltning, Långsiktig kultur- och naturvård i samspel med jord- och skogsbruket.